

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HORATIUS

ARS POETICA -ŞİİR SANATI-

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN: C. CENGİZ ÇEVİK

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

**HORATIUS
ARS POETICA - ŞİİR SANATI**

**ÖZGÜN ADI
ARS POETICA**

**LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN
C. CENGİZ ÇEVİK**

**© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 29619**

**EDİTÖR
HANDE KOÇAK**

**GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM**

**DÜZELTİ
MUSTAFA AYDIN**

**GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI**

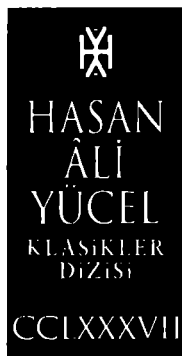
1. BASIM, HAZİRAN 2016, İSTANBUL

**ISBN 978-605-332-791-2 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-332-790-5 (KARTON KAPAKLI)**

**BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931**

**Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.**

**TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr**

HORATIUS

ARS POETICA
-ŞİİR SANATI-

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN:
C. CENGİZ ÇEVİK

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Önsöz

Horatius, özellikle Aristoteles'in edebiyat ve sanatla ilgili görüşlerini özümsemiş, bunları kendine ve çağına has hususları eyleyerek, âdeta vecizelere dönüştürerek sonraki nesillere aktarmıştır. Böylece, sadece Rönesans ve neoklasik dönemlerin değil, romantik ve modernite eleştirel düşüncesinin de sıkça tartışılan konularını belirlemiştir.

Horatius, şiire (yaşadığı dönemde edebiyatı da kapsayan bir terimdi) ve genel olarak sanata, Platon ve Aristoteles gibi kuramsal ve felsefi bir açıdan değil, uygulamaya yönelik, pragmatist bir bakışla yaklaşır. Ancak, klasik geleneğe özgü ölçütleri gözden kaçırmaz –sanatın gerçeğin bir yansıması olduğu, sanatçının inandırıcı olması gerekliliği ve iyi bir eserin uyması gereken estetik kuralları–, bunları kendi öğretisinin de temeli olarak kabul eder.

Öte yandan Horatius'un, antikçağ düşünürlerinin, özellikle Aristoteles'in daha esnek, düşündürücü ve gerçek gözlemlerini yansıtan görüşlerini, bir dizi kuralı içeren bir öğretiye çevirmesi kendisinden sonra gelen çoğu yazar tarafından eleştirilmiştir. Niçin o da Aristoteles gibi döneminin tiyatrosundan yola çıkarak, sanatın kökenini ve niteliğini, insan zihni ve ruhu üzerindeki işlevini irdelememiş, analitik olmaktan ziyade kuralcı bir yaklaşım uygulamayı yeğlemiştir? Halbuki yine bu eserde, örneğin dilin, sürekli yenilenen bir orman gibi doğal bir gelişim izlediğini ve şairin de aynı şekilde dilin zenginliklerinden serbestçe yararlanmasının doğ-

ru olduğunu savunur. Niye dile tanıdığı özgürlük ve esnekliği edebî eserin yapısına ve biçimine tanımaz? Bunun başlıca nedenlerinden biri, hiç kuşkusuz, Romalıların antik Yunan yazarlarına duydukları büyük hayranlıktı. Aristoteles'in, çağının ünlü yazarlarının eserleri ile ilgili gözlem ve analizlerinden oluşturduğu yazım ilkelerini, Horatius âdetâ birer kanun maddesiymiş gibi savunur ve bunlara mutlaka uyulması gerekliliğini vurgular. Başarılı bir yazar olmayı hedefleyen gençlerin, başta Homeros olmak üzere, antik yazarların eserlerini gece gündüz ellerinden bırakmamalarını, onları kendilerine örnek almalarını öğütler.

Horatius'un öncelik verdiği konu sanat eserinin okur ve seyirci üzerindeki etkisidir. Yazar her şeyden önce bu etkiyi yaratacak tekniği geliştirmelidir. İşte bu nedenle sanatçının kişiye ve topluma faydalı olabilmesi için ne gibi yöntemler izlemesi gerektiğini, klasik Yunan başyapıtlarından aldığı örneklerle açıklar. Ona göre, sanat hem zevk vermeli, hem öğretici olmalı, hem de duygulandırmalıdır. Bu bakımdan, âdetâ hitabet sanatı öğretir gibi, şiiri –onun örneğinde “tragedya”yı– iyi yazmanın tekniğini açıklar. Ona göre, ustaca yazılmış tragedya ya da şiir, içinde yazıldığı ortama has değerleri içermeliydi. Ancak, kimi yerde alaycı bir dille eleştirdiği çağının koşulları ne olursa olsun, dönemindeki Roma'nın hedeflediği uygarlık ve kültür seviyesini de yansıtmaması gerekiyordu.

Horatius önerdiği bu kuralları ve görüşleri öylesine etkili ve veciz bir dille ifade etmiştir ki bunlar yüzyıllar boyunca yazardan yazara aktarılan, kabul edilmediklerinde bile tartışılan konular olarak varlığını sürdürmüştür. Örneğin, şiirin hem öğretici, hem de zevk verici olması birçok eleştirmenin eserinde değişik nüanslarla yorumlanmış ya da tartışılmıştır. Rönesans şairi Sir Philip Sidney, *A Defence of Poetry* [Bir Şiir Savunması] adlı eserinde şiirin amacının öğretmek ve zevk vermek olduğunu belirtir. Tıpkı Horatius ve Aristoteles gibi, şiirin insanlığa ve uygarlığa yaptığı olumlu katkıları över. 19. yüzyılın birinci

yarısında yaşamış olan şair Percy Bysshe Shelley ise bu görüşü kabul etmekle beraber, şiirin verdiği zevkin ve faydanın analizini yapar, gerek zevk ve gerekse fayda kelimelerinin değişik anlamlarına dikkat çeker. Yine romantik dönemin ünlü şairi John Keats şiirde öğreticiliğin abartılmaması, göze batar bir biçimde ahlâk dersi verilmemesi gerektiğini vurgular ve şiirin insan ruhunu derinlemesine eğiten ve biçimlendiren, ufkunu genişleten özellikleri üzerinde durur. 19. yüzyılın sonunda ise şiirin öğretici olması gerektiği düşüncesi çoğunlukla dışlanır ve yerini “Sanat, sanat içindir,” görüşüne bırakır.

Başka bir örnek, resim ve sanat arasında Horatius’un yaptığı benzetmedir. Kaynağı, milattan önce 6. yüzyılın sonuyla 5. yüzyılın başlarında yaşamış Yunan şair Semonides’in “resim sessiz şiir, şiirse konuşan resimdir,” sözlerine dayanan bu benzetme, eleştiri tarihinde çok tartışılan konulardan birini oluşturur. Rönesans ve neoklasik dönemlerde de etkisini sürdüren kıyaslamının en çarpıcı örneklerinden birini 18. yüzyıl Alman yazarı Gotthold Ephraim Lessing, *Laocoon* [Laocoön] adlı denemesinde yeni ve değişik bir yorumla verir. Günümüzde de görsellik ile edebiyat ya da sanat dalları arasındaki geçişkenlik ve etkileşim olgusu, karşılaştırmalı edebiyat ve disiplinlerarası sanat çalışmalarında önemli bir alan oluşturur. Horatius’un bu ve buna benzer özdeyişleri, eleştiri tarihinin günümüze kadar uzanan temel soru ve kavramlarını unutulmaz bir biçimde ifade etmiştir. Eleştirmenler Horatius’un bu sorulara verdiği yanıtları kabul ya da inkâr edebilirler. Ancak, Horatius’un ortaya attığı görüş ve sorular kültür dünyamızda yankılanmayı sürdürmektedir.

Batı edebiyat eleştirisi tarihinde böylesine önemli yeri olan bu eserin yeni bir çevirisinin, Latince aslı ile birlikte, açıklamalı olarak yayımlanması takdir ve şükranla anılacak bir başarıdır.

Prof. Dr. Süheyla Artemel,
Rumeli, Mayıs 2016

Giriş

Horatius Üzerine

Horatius ya da uzun adıyla Quintus Horatius Flaccus Latin edebiyatının en büyük şairlerinden biridir. MÖ 65 yılının Aralık ayında, Venusia'da azatlı bir babanın oğlu olarak dünyaya gelen Horatius, Roma'da cumhuriyet rejiminin yıkılmasıyla sonuçlanan iç ve dış savaşları, politik çekişmeleri ve toplumsal sorunları bizzat yaşamış, karakterini ve şiirini bu gerçeklerle oluşturmuştur.

İlkin Atina ve Roma'da felsefe ve edebiyat çalışan Horatius, Homeros'u ve Livius Andronicus gibi erken döneme ait Latin şairlerini öğrenmiştir. Henüz yirmili yaşların başında ordunun hizmetine girmiş, MÖ 42'de Philippi Savaşı'nda yenilen tarafta, yani Caesar'ı öldüren Brutus ve Cassius gibi cumhuriyetçilerin tarafında savaşmış ve savaş sonunda politik bir tavır almaktan tümüyle kaçarak sadece şiir yazmak için inzivaya çekilmek istemişse de, yaşamını idame ettirebilmek için *scriba quaestorius* [hazine kâtibi] olarak çalışmıştır. Dönemin önemli şairlerinden Varius ve Vergilius'la da tanışan Horatius ilk şiir eseri olan *Satirae*'ın [Yergiler] ilk kitabını yayınlamıştır.

Horatius, Vergilius'un da aracılığıyla, iç savaşın bitmesiyle birlikte, MÖ 38'den itibaren, Roma'nın tek egemen gücü olan Octavianus'un çevresiyle ama özellikle de onun kültür ve edebiyat alanındaki propaganda işinden sorumlu

Maecenas'la yakın ilişki kurmuştur. Böylece Roma'daki iktidardan finansal destek görüp toplum nezdinde saygınlık kazanan Horatius MÖ 33'de, sevdiği Sabin çiftliğinde inzivaya çekilerek kendisini tümüyle şiir yazmaya adanmıştır. Bu sayede gençlik dönemine (MÖ 41-31) ait olan *Epodes* [Kısa Lirik Şiirler] başlıklı şiirlerini yayımlama imkânını bulmuştur. Bu şiirler dönemin önemli kişilerine, Roma toplumuna ve gençliğine adanmış olup büyük ölçüde Horatius'un politik çekişmelere ve toplumsal sorunlara verdiği kişisel tepkileri yansıtır.

MÖ 30'da *Satirae*'ın ikinci kitabını yayımlayan Horatius on yıl içinde *Carmina* (ya da *Odes*) [Şiirler] adıyla bilinen eserinin üç kitabını ve yine şiir türünde yazdığı *Epistulae*'ın [Mektuplar] ilk kitabını tamamlamıştır. Horatius bu şiirlerinde, artık İmparator Caesar Augustus unvanıyla anılan Octavianus başta olmak üzere, önemli kişilere seslenmiş, cumhuriyetten sonraki bu yeni rejimin politik ve toplumsal inşasına moral desteğiyle katkı sağlamıştır. Nitekim, imparator Augustus'un yönlendirmesiyle MÖ 17 yılında, *Ludi Saeculares*'te [Yüzyıl Oyunları] okunmak üzere *Carmen Saeculare*'yi [Yüzyılın Şiiri] kaleme alan Horatius bu şiirinde yeni politik rejimle birlikte eski Roma erdemlerinin yeniden dirildiğini müjdelemiştir.

Horatius yaşamını yitirdiği MÖ 8 yılına kadar, sırasıyla MÖ 11'de *Epistulae*'ın ikinci, *Carmina*'nın dördüncü kitaplarını ve MÖ 10-8 yılları arasında da yine mektup-şiir şeklindeki *Ars Poetica* [Şiir Sanatı] eserini tamamlamıştır.

Şiirleriyle Roma devletini, devlet adamlarını ve dostlarını yüceltmiş, tehlikelere karşı uyarmıştır Horatius, bunu yaparken yüzyıllarca kendisiyle özdeşleştirilen, filmlere konu olan bir dizesinde beliren *carpe diem* [günü yakala] düsturunu aşılamaktan geri durmamıştır. Bir yergisinde de dediği gibi, hakikatin gülerek söylenmesinde tuhafılık görmeyen Horatius hem kişisel, hem de toplumsal konulu şiirleriyle yaşadığı

dönemin kusur ve tuhaflıklarını kâh alaycı, kâh didaktik bir üslupla betimlemiş, gençliğe hazdan sakınmamayı ama gösteriştense uzak durmak, azla yetinmeyi bilmek gibi erdemlere sahip olmayı öğütlemiştir.

Ars Poetica ya da *Şiir Sanatı*

Burada çevirisini sunduğumuz 476 dizeden oluşan bu şiir, dördüncü yüzyılda yaşamış gramerci Charisius'un bildirdiği üzere, aslında bir mektuptur. Birinci yüzyılda yaşamış Quintilianus (Institutio Oratoria 8.3.60) bu şiirden *Ars Poetica* [Şiir Sanatı] adıyla bahseder, bu da en azından şiirin bu dönemde öğretici bir metin olarak düşünüldüğünü gösterebilir. Bununla birlikte, bu şiirin elyazması geleneğinde *Epistulae*'ın bir devamı olarak değil de, ya *Carmina*'dan sonraki ikinci ya da *Carmina*, *Epodes* ve *Carmen Saeculare*'den sonraki dördüncü metin olarak sunulduğu görülür. Dolayısıyla, bu şiir mektup şeklinde olsa da, Horatius'un diğer mektuplarıyla aynı kategoride değil, bağımsız bir eser olarak değerlendirilmesi gerekir (bkz. Rudd 19).

Her mektubun bir adresi vardır elbette, *Şiir Sanatı*'nın muhatabı da *Pontifex* [Başrahip] Lucius Calpurnius Piso ve öğrencileridir, bu yüzden bu şiir *Epistula ad Pisones*, yani "Pisoları Mektup" adıyla da anılır. Horatius'un niçin bu kişilere böyle bir şiir yazdığı belirsiz olup birçok akademik çalışmada tartışılmıştır.

Roma'da, özellikle de MÖ ikinci yüzyılın ortalarından itibaren Yunan dili, kültürü, edebiyatı ve felsefesi soylu entelektüeller tarafından öğrenilip benimsenmeye başlamıştır, dolayısıyla bu aynı zamanda yazılı Latin edebiyatının ortaya çıktığı dönem olarak da kabul edilir. MÖ birinci yüzyılın sonunda yaşamış olan Horatius da gerek aldığı kişisel eğitim yoluyla, gerekse kendisinin ve diğer Romalıların okuduğu kitaplardan Pindarus, Alcaeus, Callimachus, Meleager gibi

Yunan şair ve edebiyatçıların, Platon ve Aristoteles gibi filozofların şiir ve drama konusunda sunduğu ilkeleri ve görüşleri, hatta yapılan tartışmaları öğrenmişti. Bu bağlamda, *Ars Poetica* farklı temalara ilişkin bu tartışmaların bir devamı olarak görülebilir.

Çeviri Yöntemi Üzerine

Bu çeviride metnin Latince aslı için şu çalışmayı temel aldık: Horace, *Epistles* (Book II) & *Epistle to the Pisones* ('Ars Poetica'), Ed. N. Rudd, Cambridge University Press, 1999: 58-74. Ayrıca okumayı kolaylaştırmak ve temaları birbirinden kolayca ayırt edilebilmesini sağlamak için metnin Latincesinde olmayan ancak Rudd'un eklediği başlıkları da kullandık. Notlandırmada ise aynı çalışma (150-229) yanında şu çalışmalardan yararlandık: Horace, *Satires, Epistles and Ars Poetica*, Çev. ve Not. H. Rushton Fairclough, Harvard University Press (Loeb), 1942: 442-489; *Ars Poetica, Şiir Sanatı*, Çev. ve Açım. E. Özbayoğlu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2012; *The Works of Horace with Explanatory Notes*, Ed. C. Anthon. Thomas Tegg & Son, 1835: 586-633.

Özel isimlerin yazımında, Türkçede yerleşik olanlar dışında, metnin orijinalindeki duyuşu korumak için Latince asıllarını kullanmayı tercih ettik. Latince metnin Rudd baskısındaki başlıkları izleyerek, metni tematik bölümlere ayırdık.

C. Cengiz Çevik
Mayıs 2016

Bölümler

I. Şiirin Kompozisyonu: Genel İlkeler

Uyum ve onu oluşturmanın zorluğu.....	(d. 1-38)
Geçiş.....	(d. 39-42)
Duru söz düzenine, sözcüklerin eskiliğine, türüne, duygu ve karaktere göre belirlenen söyleyiş.....	(d. 43-118)
Konu seçimi ve sunumu: karakterler, temalar, işleyiş ve düzenleme.....	(d. 119-152)

II. Drama: İlkeler ve Tarih

Karakterlerin inandırıcılığı.....	(d. 153-178)
Sahne oyunlarının niteliği.....	(d. 179-188)
Dramaturji ilkeleri.....	(d. 189-201)
Dramanın müziği.....	(d. 202-219)
Satir draması.....	(d. 220-250)
Dramada <i>iambus</i> ölçüsü.....	(d. 251-262)
Yunan drama örneklerini çalışma ihtiyacı.....	(d. 263-274)
Yunan dramasının incelenmesi.....	(d. 275-284)
Roma draması: artıları ve eksileri.....	(d. 285-294)

III. Şair: Hedefleri ve Uğraşı

Deli şair ve makul eleştiri.....	(d. 295-322)
Yunanlar şanı, Romalılar zenginliği hedefliyor.....	(d. 323-332)

Şair yararlı olmak, cezbetmek ya da ikisini birden ister.....	(d. 333-346)
Hoşgörü ve sınırları.....	(d. 347-360)
Şiirler ve resimler	(d. 361-365)
Şairinki talepkâr bir uğraştır	(d. 366-390)
Şairinki soylu bir uğraştır	(d. 391-407)
Şairin sanatına becerisi eşlik etmelidir, bu da uzun ve zahmetli bir eğitimi gerektirir.....	(d. 408-418)
Şair açık sözlü eleştiriye ihtiyaç duyar.....	(d. 419-452)
Deli şairin betimi	(d. 453-476)

ARS POETICA
–ŞİİR SANATI–
(LATİNCE-TÜRKÇE)

I. ŞİİRİN KOMPOZİSYONU

GENEL İLKELER

- 1 HVMANO capiti ceruicem pictor equinam
iungere si uelit et uarias inducere plumas
undique conlatis membris, ut turpiter atrum
desinat in piscem mulier formosa superne,
5 spectatum admissi risum teneatis, amici?
credite, Pisones, isti tabulae fore librum
persimilem, cuius, uelut aegri somnia, uanae
fingentur species, ut nec pes nec caput uni
reddatur formae. 'pictoribus atque poetis
10 quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.'
scimus, et hanc ueniam petimusque damusque uicissim;

- sed non ut placidis coeant inmitia, non ut
serpentes auibus gementur, tigribus agni.
inceptis grauibus plerumque et magna professis
15 purpureus, late qui splendeat, unus et alter
adsuitur pannus, cum lucus et ara Dianae
et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
aut flumen Rhenum aut pluuius describitur arcus.

Uyum ve onu oluşturunmanın zorluğu

Bir ressam eklemek isterse at boynunu insan başına 1
Serpme isterse farklı tüyleri her yerden topladığı
organların üzerine,
Altı çirkin mi çirkin kara bir balık olacak şekilde
Üstü güzel bir kadinken,¹ ey dostlar,
Gülme tutmaz mı sizi bu görüntü karşısında? 5
İnanın, Pisolar, böyle tablolar benzemeyecek mi,
Kurgulanıp da anlamsız ifadelerle, bir hastanın düşleri gibi,
Başıyla sonuyla tek bir kompozisyonu olmayan bir kitaba?
Diyebilirsin ki “Ressamların da şairlerin de,
Eşittir her daim, dilediğine cüret etme hakkı.” 10
Biliyoruz, bunu talep ediyor, karşılığında aynı hoşgörüyü
biz de gösteriyoruz
Ama bir araya getirilmesin vahşiler evcillerle,
Karıştırılmasın yılanlar kuşlara, kuzular da kaplanlara.
Çoğunlukla ciddi başlangıçlara ve büyük vaatlere
Dikilir uzaktan parıldayan bir iki mor takı;² 15
Betimlenir Diana³ korusu ve sunağı,
Güzelim tarlaların arasında akışı hızlanan suların yarattığı
menderesler
Ren Nehri ya da yağmur getiren gökkuşağı,⁴

1 Karş. Vergilius, *Aeneis* 3.427.

2 “Mor takı” (*purpureus pannus*) ile aşırı parlak olan giysi süsü kastedilmektedir. Horatius’a göre böyle bir detay, resmin bütünlüğünü bozmaktadır.

3 Yunan mitolojisindeki Ay’la ilişkilendirilen Tanrıça Artemis’in Roma mitolojisindeki karşılığı. Korularda bulunmayı sevdiği anlatılır ve Roma’ya yakın Nemi Gölü civarındaki kuru kendisine atfedilmiştir. Karş. Özbayoğlu 42.

4 Retorik okullarındaki alıştırmalarda kullanılan bu betim örnekleri (Rudd 152) Horatius’un yaşadığı dönemde bilinen şiirlerden de alınmış olabilir (Fairclough 451). Karş. Papirius Fabianus, *In Senecae Controversias* 2.1.13; Iuvenalis 1.7-8.

- sed nunc non erat his locus. et fortasse cupressum
20 scis simulare. quid hoc, si fractis enatat exspes
navibus aere dato qui pingitur? amphora coepit
institui; currente rota cur urceus exit?
denique sit quoduis, simplex dumtaxat et unum.
maxima pars uatum, pater et iuuenes patre digni,
25 decipimur specie recti. brevis esse laboro,
obscurus fio; sectantem leuia nerui
deficiunt animique; professus grandia turget;
serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
qui uariare cupit rem prodigialiter unam,
30 delphinum siluis adpingit, fluctibus aprum:
in uitium ducit culpa fugae, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus et unguis
exprimet et mollis imitabitur aere capillos,
infelix operis summa, quia ponere totum
35 nesciet: hunc ego me, si quid componere curem,
non magis esse uelim quam naso uiuere prauo,
spectandum nigris oculis nigroque capillo.

Ama şimdi, onların yeri burası değil. Belki biliyorsun
servi çizmeyi

Ya para verilse sana resmetmen için 20

Gemi enkazından umutsuzca yüzmeye çalışan birini?⁵

Diyelim, başladı amfora yapımı, döndükçe düzenek,
niçin dönüşün sürahiye?

En nihayetinde konusu ne olursa olsun, ama basit ve tek
biçimli olsun.

Biz şairlerin büyük bir bölümü, ey baba ve babaya layık
oğulları,

Aldanırız gerçeğin görüntüsüne. Kısa kesmek isterim, 25

Muğlak olurum; yumuşak bir üslup arayınca da

Kaybolur dilimin gücü ve ruhu; yüksekleri arzulayan abartır;

Yerde sürünür, aşırı tedbirli davranıp fırtınadan korkan.

Bir konuyu doğaya aykırı bir şekilde çeşitlendirmek isteyen

Ağaçların arasına yunus çizer, dalgaların arasına da domuz. 30

Hataya sürükler kusurdan sakınmak, yoksunsa kişi
sanattan.

Aemilius'un okulunun yakınındaki yeniyetme

bir heykeltıraş

Şekil verecek tırnaklara, bronzla taklit edecek

yumuşak saçları,

Yine de mutsuz olacak işin sonunda,

Zira ortaya koyamamış olacak eserin tümünü. 35

Bir eser yaratmaya çalışırsam ben de, olmak istemem

böyle biri,

Kara gözlü, kara saçlı tipime rağmen

Yamuk bir burunla yaşamayı istememem gibi.

5 Uzmanlara göre, vaktiyle sadece servi ağacı çizebilen bir ressam varmış, bir gün bir denizci ondan kendisinin kurtulduğu bir gemi enkazını resmetmesini istemiş, o da enkazın içine servi ağacı da çizip çizemeyeceğini sormuş (Rudd 152-153). Karş. Anthon 591.

sumite materiam uestris, qui scribitis, aequam
uiribus, et uersate diu, quid ferre recusent,
40 quid ualeant umeri. cui lecta potenter erit res,
nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
ordinis haec uirtus erit et uenus, aut ego fallor,
ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
pleraque differat et praesens in tempus omittat;
45 hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.

in uerbis etiam tenuis cautusque serendis
dixeris egregie, notum si callida uerbum
reddiderit iunctura nouum. si forte necesse est
indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
50 fingere cinctutis non exaudita Cethegis
continget dabiturque licentia sumpta pudenter;
et noua fictaque nuper habebunt uerba fidem, si

Geçiş

Gücünüze denk bir konu belirleyin kendinize, yazıyorsanız,
Tartın uzun süre omzunuzun reddeceği, 40
Ya da taşıyabileceği yükü. Kabiliyetine uygun konu seçeni
Ne belagat yalnız bırakır, ne de duru söz düzeni.

Duru söz düzeni, sözcüklerin eskiliğine, türüne, duygu ve karaktere göre belirlenen söyleyiş

Yanılmıyorsam, değeri ve cazibesi şunda olacak düzenin:
Bazen hemen söylemesi,
Bazen de söylemesi gereken birçok şeyi geciktirerek
şimdilik ötelemesi.
Birini sever, ötekini küçümser vadedilen şiirin⁶ ozanı. 45
Yine ince bir beğeni ve dikkatle dizdiğinde sözcükleri,
Muazzam bir dilin olacak, hele ki zekice bağdaştırarak,⁷
Yeni kılıyorsan bildik bir sözcüğü bile. Gerekliyorsa ezkaza,
Anlamı derin konuları⁸ yeni terimlerle ortaya koyma,⁹
Başarabileceksen kuşaklı Cethegusların¹⁰ bile işitmediği
sözcükleri türetmeyi 50
Bunu yapma izni verilecek sana, ölçülü olman şartıyla.
Ayrıca güven duyulacaktır yeni ve taze türetilmiş sözcüklere,

-
- 6 Her şiirin türüne uygun olan bir vaadi vardır.
7 Zekice bağdaştırma (*callida iunctura*) ile özellikle de Persius'un şiirlerinde görülen ve Aristoteles'in şiirdeki sıradışılık unsuru olarak kabul ettiği (*Poetica* 1458b3) zıt anlamlı sözcüklerin birlikte kullanımıyla oluşturulmuş sözcük oyunu kastediliyor. bkz. Özbayoğlu 43; Rudd 157.
8 Burada felsefe, doğabilim ve tarih gibi Yunan kökenli uğraşlardaki konular kastediliyor olmalıdır. bkz. Rudd 157.
9 Horatius Latince bulunmayan kavramlar için yeni sözcükler türetilmesi gerektiğini düşünür. bkz. Özbayoğlu 43.
10 Burada Marcus Cornelius Cethegus (cons. MÖ 204) ve Gaius Cornelius Cethegus (cons. MÖ 197) ama özellikle de ilki kastediliyor. Cetheguslar Roma'da eski türde hitabet ve dilin sembol isimlerindendi, kıyafetleri de eski Roma'ya özgüydü, bellerinde kuşak bulunurdu, kolları çıplaktı. Karş. *Epistulae* 2.2.117; Livius 25.2.41; 27.2; 29.2; 30.18.

- Graeco fonte cadent parce detorta. quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
55 Uergilio Uarioque? ego cur, adquirere pauca
si possum, inuideor, cum lingua Catonis et Enni
sermonem patrium ditauerit et noua rerum
nomina protulerit? licuit semperque licebit
signatum praesente nota producere nomen.
60 ut siluae foliis priuos mutantur in annos,
61a ut noua succrescunt nouus et decor enitet illis,
61b *prima cadunt: ita uerborum uetus interit aetas,*
et iuuenum ritu florent modo nata uigentque.
debemur morti nos nostraque: siue receptus
terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,

Yunan kaynağından geldiği sürece, ufak değişikliklerle
Romalı niye verecekmiş Caecilius¹¹ ile Plautus'a,¹²
Vergilius¹³ ile Varius'tan esirgediğini? Niçin kınanayım, 55
Az sözcük bulabildim diye, Cato¹⁴ ile Ennius'un¹⁵ dili
Zenginleştirmişken ata dilini ve yaratmışken
Olgulara uygun yeni sözcükler? İzin verildi ve her daim
verilecek
Dönemin damgasını taşıyan sözcük basımına.¹⁶
Ormanlar yapraklarını nasıl değiştirirse her yılın bitişinde, 60
Yeni yaprakların büyümesi ve yeni bir güzelliğin parlamasıyla, 61a
Nasıl düşerse ilk yapraklar, ölümler eski kuşak sözcükler de, 61b
Serpilmesi gibi gençlerin, yeşillenir yeni doğan sözcükler.
Yazgılıız ölüme, biz ve yaptıklarımız; ister korusun
donanmamızı
Toprağımızda hoş karşılanan Neptunus kuzey rüzgârlarına
karşı, tam kral işi;

-
- 11 Caecilius Statius (MÖ 220-168) Roma'da ünlü bir komedi yazarı olup eserlerinden kırk tanesinin adı bilinmektedir.
 - 12 Titus Maccius Plautus (MÖ 254-184) Roma'da ünlü bir komedi yazardır, yirmi bir eserin kendisine ait olduğu bilinmektedir. Yunan komedi oyunlarını halka özgü, serbest bir üslupla Roma'ya uyarlamış ve stilistik ilkelere bağlı kalmamıştır. bkz. Rudd 158.
 - 13 Publius Vergilius Maro (MÖ 70-MÖ 19) Horatius'un çağdaşı olmakla birlikte Latin edebiyatının en büyük şairlerinden biridir. Horatius burada şiir dili ilkelerine sadık kalan Vergilius'u eğitilmiş Latin edebiyatçılarına örnek olarak sunuyor. bkz. Rudd 158-159.
 - 14 Marcus Porcius Cato (MÖ 234-149) Roma tarihinin, muhafazakârlığıyla bilinen, en büyük politik figürlerinden biridir. Yunan dili ve kültürünü iyi bilmesine rağmen dilde ve düşüncede Roma kültürünün ve dolayısıyla Latince'nin katı bir savunucusu olmuştur.
 - 15 Quintus Ennius (doğ. MÖ 239) Cato tarafından Roma'ya getirildikten sonra tragedya ve komedy eserleri yanında Annales isiminde bir tarih eseri de yazmıştır. Burada onun Annales'teki, Latin dilinin sözcük hazinesine çok katkıda bulunmayan, süssüz diline anaf vardır.
 - 16 Burada sözcük türetimi para basımına benzetiliyor.

65 regis opus, sterilisue diu palus aptaque remis
uicinas urbes alit et graue sentit aratrum,
seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis
doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
nedum sermonum stet honos et gratia uiuax.
70 multa renascentur quae iam cecidere cadentque
quae nunc sunt in honore uocabula, si uolet usus,
quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
res gestae regumque ducumque et tristia bella
quo scribi possent numero, monstrauit Homerus.
uersibus inpariter iunctis querimonia primum,
75 post etiam inclusa est uoti sententia compos;
quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armauit iambo;
hunc socci cepere pedem grandesque cothurni
80 alternis aptum sermonibus et populares

İster küreklere uygun hale gelsin de uzun süre verimsiz
 kalan bataklık, 65
 Beslesin komşu kentleri ve hissetsin ağır sabanı;
 Diyelim ki bir nehir değiştirdi ekinlere zarar veren rotasını
 Daha iyi bir yol bulup. Yok olacak sonunda
 ölümlü işleri,
 Oysa yaşayacak konuşmaların şanı ve canlı cazibesi.
 Yeniden doğar, artık kullanılmaz olmuş birçok sözcük, 70
 Gün gelir kullanılmaz olur şimdi rağbet gören sözcükler,
 İsterse eğer konuşma keyfilğini, hukukunu ve ölçüsünü
 elinde bulunduran alışkanlık;
 Kralların, komutanların işlerinin, kederli savaşların
 Hangi ölçüyle yazılabileceğini gösterdi Homeros.¹⁷
 İlkın, dengesiz bir şekilde bir araya getirilmiş dizelerle¹⁸
 anlatıldı ağıt, 75
 Sonra adak sözleri de eklendi buna.
 Yine de o narın *elegia* dizelerini hangi şairin bulduğunu
 Tartışıyor gramerciler, hâlâ bir sonuca varamadı
 bu tartışma.¹⁹
 Çılgınlık silahlandırdı Archilochus'u²⁰ kendi *iambus*'uyla,
 Yakıştırdı komedyaya ile tragedyaya 80
 Karşılıklı konuşmaya uygun olup da

-
- 17 Burada da sunulduğu üzere, Homeros ilk epik şairidir, ancak Horatius onun Apollon, Musaios ve Orpheus gibi mitolojik figürlere atfedilen epik şiirin altılı veznini (heksameton) bulduğunu değil, sadece vezin ilkelerini gösterdiğini söyler. bkz. Rudd 163; Özbayoğlu 45.
- 18 Burada beşli vezin (pentametron) ile altılı veznin (heksameton) birleştirilmesinden bahsediliyor. bkz. Özbayoğlu 45; Fairclough 456.
- 19 Horatius'un çağdaşı olan İskenderiyeli Didymus'a göre *elegia* türünü Archilochus, Mimnermus ya da Callinus bulmuştur. bkz. Rudd 164.
- 20 Archilochus MÖ yedinci yüzyılda yaşamış bir *iambus* şairidir. Burada bir sözcük oyunu vardır, *iambus* Yunancada "sözle saldırmak" anlamına gelen *iaptein* fiilinden gelir. Karş. Özbayoğlu 45.

uincens strepitus et natus rebus agendis.
Musa dedit fidibus diuos puerosque deorum
et pugilem uictorem et equum certamine primum
85 et iuuenum curas et libera uina referre.
descriptas seruare uices operumque colores
cur ego si nequeo ignoroque poeta salutor?
cur nescire pudens praue quam discere malo?
uersibus exponi tragicis res comica non uult;
90 indignatur item priuatis ac prope socco
dignis carminibus narrari cena Thyestae.
singula quaeque locum teneant sortita decentem.
interdum tamen et uocem comoedia tollit,
iratusque Chremes tumido delitigat ore
95 et tragicus plerumque dolet sermone pedestri,
Telephus et Peleus cum, pauper et exsul, uterque
proicit ampullas et sesquipedalia uerba,
si curat cor spectantis tetigisse querella.

Halkın gürültüsünü bastıran ve oyun oynansın diye
yaratılan ölçüyü.
Musa verdi tellere²¹ tanrıları, tanrıların oğullarını,
Yumruk yumruğa dövüşerek kazananı, yarışta
birinci gelen atı,
Gençlerin kaygılarını ve şarabın verdiği hür neşeyi 85
anlatma işini.
Tanımlanmış olan bu farklılıkları ve eserlerin karakterini
Koruyamıyor ve bilmiyorsam, niye şair olarak
selamlanayım?
Niye cahil kalmayı öğrenmeye tercih edeyim
boşuna bir utançla?
Komik bir olay istermez, tragedya dizeleriyle işlenmeyi,
Aynı şekilde Thyestes'in yemeği²² de aşağılar, 90
Günlük yaşama yakışan komediye uygun dizelerle
anlatılmayı.
Her tür korusun kendisine ayrılan yeri.
Ancak bazen sesini yükseltir Komediya,
Öfkeli Chremes²³ kükrer gururlu diliyle.
Çoğunlukla yavan bir dille yas tutar tragedya yazarı 95
Telephus²⁴ ve Peleus,²⁵ ikisi de yoksul ve sürgündeyken,
Bir kenara atarlar tumturaklı ve çok uzun lafları,
İzleyicinin yüreğine dokunmasını isterlerse yakarışlarının.

21 Lir telleri.

22 Yunan mitolojisine göre Thyestes ile Atreus egemenlik yarışına girmiş iki erkek kardeşdir. Thyestes Atreus'un eşini ayartıp altın tokmağı ele geçirmiş, bunun üzerine Atreus da intikam amacıyla Thyestes'e yemekte kendi oğullarını yedirmişti, burada kastedilen yemek budur.

23 Komedi oyunlarında bir baba figürü.

24 Mysia kralı olan Telephus Achilles tarafından yaralanmıştı. Bu konu Yunan ve Romalı yazarlarca işlenmiştir.

25 Yunan mitolojisine göre Peleus sürgün dahil birçok sıkıntı yaşamış bir figürdür.

non satis est pulchra esse poemata; dulcia sunt,
100 et quocumque uolent animum auditoris agunto.
ut ridentibus arrident, ita flentibus adflent
humani uultus. si uis me flere, dolendum est
primum ipsi tibi; tum tua me infortunia laedent,
Telephe uel Peleu; male si mandata loqueris
105 aut dormitabo aut ridebo. tristia maestum
uultum uerba decent, iratum plena minarum,
ludentem lasciua, seuerum seria dictu.
format enim natura prius nos intus ad omnem
fortunarum habitum; iuuat aut impellit ad iram
110 aut ad humum maerore graui deducit et angit:
post effert animi motus interprete lingua.
si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
intererit multum diuusne loquatur an heros,
115 maturusne senex an adhuc florente iuuenta
feruidus, et matrona potens an sedula nutrix,
mercatorne uagus cultorne uirentis agelli,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.

Yetmez şiirin güzel olması, etkileyici de olmalı,
Dilediği yere götürmeli dinleyenin ruhunu. 100
İnsanın çehresi gülenlerin karşısında güler ya,
Öyle ağlar ağlayanların karşısında da. Ağlamamı istiyorsan
Önce sen acı çekmelisin, o zaman etkileyecek felaketlerin
beni,²⁶
Ey Telephus ve Peleus, kötü okuyacaksan oyundaki sözleri,
Ya uyuyacağım ya da güleceğim. Hüzünlü sözler, 105
Uygun düşer kederli bir yüze, tehditkâr konuşmalar
Yakışır öfkeli bir yüz ifadesine, ağır sözler de ciddi bir yüze.
Zira doğa önce biçimlendirir insanın içini
Talihin değişen koşullarına göre; keyif verir, sürükler öfkeye,
Büyük bir acıyla serer yere ve ezer; 110
Sonra dil aracılığıyla anlatır ruhtaki değişimi.
Sözler uyumsuzsa söyleyenin durumuyla,
Gülecektir Romalı atlılar ve piyadeler bile kahkahayla.²⁷
Büyük bir fark olacaktır anlatılırken bir tanrı ile
bir kahraman,
Olgun bir yaşlı ile yeni yetişen, ateşli bir genç arasında, 115
Güçlü bir sahibe ile özenli bir bakıcı arasında,
Gezgin bir tacir ile yeşil bir tarlayı eken arasında.
Kolkhisli ya da Asurlu,²⁸ Thebai'de²⁹ ve Argos'ta³⁰
yetişmiş kişiler arasında.

26 Burada Aristoteles'in peripatetik geleneğindeki drama anlayışı sergilenmektedir. bkz. Rudd 167.

27 Ciddi olmalarına rağmen savaş için yetiştirilmiş askerler bile gülecektir. Karş. Rudd 168. Yine bu askerler Roma halkını imliyor olabilir. bkz. Özbayoğlu 47.

28 Kolkhisli, Medea'nın babası olan Aeetes gibi, Karadeniz'in doğusundan kaba bir figürdür. Asurlu ise Sardanapallus gibi daha yumuşak bir figürdür. Horatius burada oyun yazarlarının kullandığı iki basmakalıp tip örneğinden söz ediyor. bkz. Rudd 169; Fairclough 460.

29 Yunan mitolojisinde birçok hikâyenin yaşandığı Boeotia'da bir kent.

30 Peloponnesus'taki Argolis'in başkenti.

- 120 aut famam sequere aut sibi conuenientia finge,
scriptor. honoratum si forte reponis Achillem,
inpiger, iracundus, inexorabilis, acer,
iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
sit Medea ferox inuictaque, flebilis Ino,
perfidus Ixion, Io uaga, tristis Orestes.
- 125 si quid inexpertum scaenae committis et audes
personam formare nouam, seruetur ad imum
qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
difficile est proprie communia dicere; tuque
rectius Iliacum carmen deducis in actus
- 130 quam si proferres ignota indictaque primus.
publica materies priuati iuris erit, si
non circa uilem patulumque moraberis orbem,
nec uerbo uerbum curabis reddere fidus

**Konu seçimi ve sunumu: karakterler, temalar,
işleyiş ve düzenleme**

Ya geleneği izle ya da tutarlı bir kompozisyon yarat,
Ey yazar, yeri gelir de, anlatırsan onurlandırılmış
Achilles'i,³¹ 120

Usanmaz, öfkeli, yılmaz, katı olup da
Reddetsin yasaların kendisi için yapıldığını, sarılsın
her fırsatta silahına.
Vahşi ve durdurulamaz olsun Medea;³² Ino³³ ağlamaya hazır,
Ixion³⁴ aldatici, Io³⁵ avare, Orestes³⁶ ise kederli,
Denenmemişi sahneye taşımak ister ve cesaret edersen, 125
Yeni bir karakter yaratmaya, dikkat edilsin
Baştan sona işlenme tarzına ve kendi içinde tutarlı olmasına.
Zordur herkesin bildiği konuları kendine has bir üslupla
anlatman, sen ki,
Ilium'un şiirini daha iyi dökersen oyuna,³⁷
Evvelce işlenmemiş ve bilinmeyen bir konuyu 130
ele almaktansa.
Kamunun malı³⁸ özel mülkün olacak,
Bayağı ve herkese malum olayların etrafında dolanmazsan
Sadık bir çevirmen olup kelimesi kelimesine çevirmekle
uğraşmazsan

-
- 31 Homeros'un *Ilyada* destanının en önemli kahramanlarından biri. "Onurlandırılmış" ile kastedilen de aynı destanın dokuzuncu kitabında Agamemnon tarafından onurlandırılması olabilir. bkz. Fairclough 460. Karş. Rudd 170.
- 32 Yunan mitolojisinde kendisini terk eden kocası Iason'dan intikam almak için çocuklarını öldüren kadın figür. Karş. 185.
- 33 Iuno tarafından delirtilen Ino çektiği acılardan ötürü ağlamaya hazır bir figürdür.
- 34 Ixion evlilik hediyeleri sözü verdikten sonra üvey babasını öldürmüştü.
- 35 Iuno kıskançlığından ötürü Io'nun da aklını başından almıştı.
- 36 Agamemnon ile Clytaemnestra'nın oğlu olan Orestes babasını öldürmüş olan annesini öldürmek zorunda kalmıştı.
- 37 Ilium Troya'nın diğer adıdır, şiir ile kastedilen de *Ilyada* destanıdır.
- 38 Kamu malı ile kastedilen genel olarak Homeros'un ve diğer şairlerin destan şiirleridir. bkz. Fairclough 460-461; Rudd 172.

- 135 interpres, nec desilies imitator in artum,
unde pedem proferre pudor uetet aut operis lex,
nec sic incipies ut scriptor cyclicus olim:
‘fortunam Priami cantabo et nobile bellum.’
quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
parturient montes, nascetur ridiculus mus.
- 140 quanto rectius hic qui nil molitur inepte:
‘dic mihi, Musa, uirum, captae post tempora Troiae
qui mores hominum multorum uidit et urbes.’
non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
- 145 Antiphaten Scyllamque et cum Cyclope Charybdim.
nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri
nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo;

Körü körüne taklit eden biri de olmazsın o zaman,
Eserinin utancı ve düzeni tarafından ileri adım atmaktan 135
alıkonulan.

Şöyle başlamayacaksın, bir zamanlar bir destan şairinin
başladığı gibi:

“Priamus’un talihinin ve soylu savaşının türküsünü
söyleyeceğim.”³⁹

O palavracı ne söyleyebilir ki o kocaman açılmış
ağızına yakışan?

Dağlar gebe, gülünç bir fare doğacak!
Ne kadar da doğru, boş yere hiçbir şeye girişmeyen şu söz: 140

“Anlat bana, ey Musa, Troya’nın alınmasından sonra,
Birçok insan töresini ve kentleri gören yiğidi.”⁴⁰

Kıvılcımdan duman değil, dumandan ışık çıkarmayı
düşünür,

Sonra yaratmak için olağanüstü mucizeleri,
Antiphates’i,⁴¹ Skylla’yı,⁴² Kyklop’la⁴³ birlikte Kharybdis’i.⁴⁴ 145

Ne Diomedes’in⁴⁵ dönüşünü Meleagrus’un⁴⁶ ölümünden,
Ne de Troya Savaşı’nı ikiz yumurtadan⁴⁷ başlayarak anlatır.

39 Bir destanın başlangıç dizesine benzetilmiştir.

40 *Odysseia* destanının ilk üç dizesinin serbest bir çevirisi ya da özeti. bkz. Özbayoğlu 48; Fairclough 462; Rudd 174.

41 *Odysseia*’da (10.100 vd.) Laestrygoniaların kralı.

42 *Odysseia*’da (12.85 vd.) altı başlı deniz canavarı.

43 *Odysseia*’da (9.182 vd.) tek gözlü dev.

44 *Odysseia*’da (12.104-105) başka bir canavar.

45 Diomedes’in Thebai’ye karşı olan savaştan dönüşü anlatılmaktadır.

46 Meleagrus Diomedes’in amcasıdır.

47 Troya Savaşı’nın nedeni olan Helena’nın yumurtadan çıktığı anlatılır. Karş. Rudd 175.

semper ad euentum festinat et in medias res
non secus ac notas auditorem rapit, et quae
150 desperat tractata nitescere posse, relinquit,
atque ita mentitur, sic ueris falsa remiscet,
primo ne medium, medio ne discrepet imum.

Her daim aceleyle asıl meseleye geçmek ister ve salar
dinleyicileri

Hikâyenin ortasına, biliyorlarmış gibi; terk eder
Dokunuşuyla parlatamayacağından korktuğu şeyi 150
Öyle güzel uydurur, sahteyi gerçeğe öyle karıştırır ki
Ne ortası çelişir başıyla, ne sonu ortasıyla.

II. DRAMA İLKELER VE TARİH

- tu quid ego et populus mecum desideret audi.
si plosoris eges aulaea manentis et usque
155 sessuri donec cantor 'uos plaudite' dicat,
aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
mobilibusque decor naturis dandus et annis.
reddere qui uoces iam scit puer et pede certo
signat humum, gestit paribus colludere, et iram
160 concipit ac ponit temere et mutatur in horas.
imberbis iuuenis, tandem custode remoto,
gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
cereus in uitium flecti, monitoribus asper,
utilium tardus prouisor, prodigus aeris,
165 sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
conuersis studiis aetas animusque uirilis
quaerit opes et amicitias, inseruit honori,
commisisse cauet quod mox mutare laboret.
multa senem circumueniunt incommoda, uel quod
170 quaerit et inuentis miser abstinet ac timet uti,
uel quod res omnes timide gelideque ministrat,
dilator, spe lentus, iners, pauidusque futuri,

Karakterlerin inandırıcılığı

Dinle bakalım benim ve benimle birlikte dinleyicilerin ne
istediğini,
Alkışlamak için son perdeyi bekleyen ve şarkıcı⁴⁸
“Alkışlayın!” diyene kadar oturan dinleyiciler istiyorsan: 155
Bilmelisin her birinin yaşına uygun adetlerini,
Vermelisin değişen karakterlerine ve yaşlarına uygun olanı.
Kelimeleri öğrenip de ayağını yere sağlam basan oğlan,
Zevk alır arkadaşlarıyla oynamaktan,
Kapılsa da öfkeye, sakinleşir sebepsiz yere,
değişir saatten saate 160
Sakalsız genç kurtulur da sonunda bakıcısından,
Mutlu olur atlarıyla, köpekleriyle ve güneşli Campus’un⁴⁹
çimeniyle,
Mum gibi eğilir kötülöklere, hırçnlık eder tavsiye verenlere,
Geç anlar yararlı olanı, saçar savurur parasını,
Şişir, arzuludur ve tez vazgeçer sevdiklerinden. 165
Değişen amaçlarıyla eril yaşı ve ruhu,
Arar zenginliği ve dostlukları, ihtirasın kölesi olur,
Çekindir, hemen değiştirmek zorunda kalacağı şeylerle
yüzleşmekten.
Yaşlıy ise birçok sorun kuşatır, arar, aradığını bulunca da
Kederli adam yoksun kalır bulduğundan, korkar onu 170
kullanmaktan
Yönetir sahip olduğu her şeyi korkuyla ve heyecansız,
Erteler hep uzun vadeli bir beklentiyle, gelecek karşısında
zavallı ve korkaktır,

48 Burada betimlenen şarkıcı (cantor) oyun bittiğinde seyirciye “Hoşça kalın ve alkışlayın!” diyen genç bir köledir. bkz. Özbayoglu 49; Fairclough 462.

49 Roma’daki Campus Martius kastediliyor.

- difficilis, querulus, laudator temporis acti
se puero, castigator censorque minorum.
175 multa ferunt anni uenientes commoda secum,
multa recedentes adimunt. ne forte seniles
mandentur iuueni partes pueroque uiriles,
semper in adiunctis aeuoque moraberis aptis.
- aut agitur res in scaenis aut acta refertur.
180 segnius irritant animos demissa per aurem,
quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
ipse sibi tradit spectator. non tamen intus
digna geri promes in scaenam multaque tolles
ex oculis quae mox narret facundia praesens;
185 ne pueros coram populo Medea trucidet,
aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
aut in auem Procne uertatur, Cadmus in anguem.
quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.

Asabidir, huysuzdur, durmadan kendi çocukluğunu öven
Kendinden küçükleri azarlayıp eleştiren.
Gelen yıllar birçok yarar getirir de, 175
Geçip giden yıllar tüketir çoğunu.
Ne yaşlı rolü verilsin bir gence, ne de oğlana adam rolü,
Her daim odaklanalım yaşa uygun niteliklere.

Sahne oyunlarının niteliği

Ya oynanır sahnede bir olay ya da anlatılır sahnelenenler.
Zihinleri daha az etkiler kulaktan duyulanlar, 180
Güvenilir gözlerle görülenlerden,
İzleyicinin kendine sergilediklerinden. Yine de
Sahneye taşımayacaksın sahne arkasında geçmesi
gerekeni,
Uzak tutacaksın birçok şeyi gözlerden, sahnedeki
anlatacak belagatiyle
Onları çok geçmeden; Medea kesmesin oğullarını 185
seyircinin önünde,
Sahnede pişirmesin insan etini imansız Atreus,⁵⁰
Procne⁵¹ dönüşmesin kuşa, Cadmus da⁵² yılan.
İnanmadan iğrenirim bana bu şekilde göstereceğin
bir şeyden.

⁵⁰ bkz. dipnot 23.

⁵¹ Yunan mitolojisinde Procne yaptığı kötülüklerden sonra yılanı dönüşmüştür.

⁵² Thebai'nin kurucusu olan Cadmus eşi Harmonia'yla birlikte büyük ama zararsız birer yılanı dönüşmüştür.

190 neue minor neu sit quinto productior actu
fabula, quae posci uult et spectanda reponi.
nec deus intersit, nisi dignus uindice nodus
inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
actoris partis chorus officiumque uirile
defendat, neu quid medios intercinat actus
195 quod non proposito conducat et haereat apte.
ille bonis faueatque et consilietur amice,
et regat iratos et amet peccare timentes;
ille dapes laudet mensae breuis, ille salubrem
iustitiam legesque et apertis otia portis;
200 ille tegat commissa, deosque precetur et oret,
ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

tibia non ut nunc orichalco uincta tubaeque
aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco
adspirare et adesse choris erat utilis atque
205 nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
quo sane populus numerabilis, utpote paruus,
et frugi castusque uerecundusque coibat.

Dramaturji ilkeleri

Ne kısa ne de uzun olsun beş perdeden,
İzlendiği halde yeniden çağrılarak sahnelenmesi istenen
oyun. 190

Girmesin tanrı araya,⁵³ çözülmesi gereken bir düğüm
Çıkmadıkça ortaya, dördüncü bir karakter konuşmaya
çalışmasın.

Koro üstlensin oyuncunun rolünü ve ona düşen görevi,
Olay örgüsünü ilerletmeyen, onun içinde erimeyen bir şarkı
Söylemesin perde arasında, 195

Yanında olsun iyilerin, öğüt versin dostça,
Yönetsin öfkeli ve sevsin günah işlemekten korkanları,
O övsün küçük bir masadaki sofrayı, sağlam adaleti,
Yasaları ve kapıları açık barış.

Saklasın sırları, dua etsin ve yakarsın tanrılara 200
Talihin geri dönmesi için zavallılara, yüzünü çevirmesi
için kibirlilerden.

Dramanın müziği

Şimdiki gibi sarı madenle kaplı olmayan
Boruya da rakip olmayan, ince, basit ve az delikli flüt
Yardımcı olup soluğuyla yönlendirmesine yararlı
korunun,

Henüz yeterince kalabalık olmayan sıraları
doldurmasına da, 205

Kuşkusuz toplanıyordu orada, sayılabilecek kadar
az kişiden oluşan

Ölçülü, saf ve kendi halinde bir topluluk.

53 Karakterlerin içinden çıkamadığı bir durumda sahnede belirerek sorunu çözen *deus ex machina* kastediliyor.

postquam coepit agros extendere uictor et urbem
latior amplecti murus uinoque diurno
210 placari Genius festis inpune diebus,
accessit numerisque modisque licentia maior.
indoctus quid enim saperet liberque laborum
rusticus urbano confusus, turpis honesto?
sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
215 tibicen traxitque uagus per pulpita uestem;
sic etiam fidibus uoces creuere seueris,
et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
utiliumque sagax rerum et diuina futuri
sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Muzaffer olanlar toprakları genişletmeye ve kentleri surlarla
çevirmeye
Başladıktan sonra, Genius'ları,⁵⁴ bayram günlerinde bile
kınanmadan,
Gündüz vakti şarapla keyiflenmeye başladıktan sonra, 210
Daha bir serbestlik kazandı dizeler ve ezgi,
Ne beklenir cahil güruhtan, işlerinden serbest kalmış
köylüyle kentlinin,
Görgüsüze soylunun iç içe geçtiği topluluktan.
Böylece flütçü hareket ve gösteriş ekledi eski sanata,⁵⁵
Sürükledi kıyafetini dolaşırken sahnede; 215
Böylece notaları arttı ağırbaşlı lirlerin,⁵⁶
Alışılmadık bir üslup getirdi hazırcevap konuşma,
Yararlı tavsiyelerde bulunan bilgelik ve geleceğe dönük
tanrısal sözler
Ayırt edilemez oldu Delphi kehanetlerinden.⁵⁷

54 Genius Roma'da insanı doğumundan ölümüne dek koruduğuna ve iyi bir şekilde yaşamasını sağladığına inanılan tanrıdır. Diğer günlerde adına şarap saçılrsa da, bu ritüelin bayram günlerindeki tiyatro oyunlarında sergilenmesi yasaktı. Karş. Rudd 98; Özbayoğlu 52.

55 Eski müzisyenler sadece çalgılarını çalardı.

56 Lirle çalınan müziğin flütle çalınan müzikten daha ağır ve ciddi olduğu düşünülürdü, nitekim Platon'un *Devlet*'inde (399c-d) izin verilen tek müzik de kithara ve lir müziğidir. Karş. Rudd 186.

57 Eskiçağ'da Delphi kehanet merkeziydi. Horatius burada Yunan tragedya-sındaki koro tarzıyla alay ediyor. Ona göre müzik ne kadar gösterişli olursa koronun konuşması ve düşüncesi o kadar sadeliğini yitirir, aynı şekilde müzik ne kadar dithyrambos ölçüsüne uygun olursa konuşma ve düşünceler de o kadar kehanetsel ve muğlak olur. bkz. Fairclough 468.

- 220 carmine qui tragico uilem certauit ob hircum,
mox etiam agrestes satyros nudauit, et asper
incolumi grauitate iocum temptauit, eo quod
illecebris erat et grata nouitate morandus
spectator, functusque sacris et potus et exlex.
225 uerum ita risores, ita commendare dicacis
conueniet satyros, ita uertere seria ludo,
ne quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
regali conspectus in auro nuper et ostro,
migret in obscuras humili sermone tabernas,
230 aut, dum uitat humum, nubes et inania captet.
effutire leues indigna Tragoedia uersus,
ut festis matrona moueri iussa diebus,
intererit Satyris paulum pudibunda proteruis.
non ego inornata et dominantia nomina solum
235 uerbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo;

Satir draması

Pis bir keçi için tragedya şiiriyle yarışmaya katılan,⁵⁸ 220
Çok geçmeden soymaya başladı kır *satyros*'larını,⁵⁹
Şaka yapmaya çalıştı tam bir ciddiyet içinde,
Oyunlarla ve çekici bir yenilikle tutulması gerekiyordu
seyircinin,
İfa ederken kutsal törenleri sarhoş ve yasadışı bir şekilde.
Kuşkusuz uygun düşecek alaycı ve kurnaz *satyros*'ları 225
Bu şekilde beğendirmek, ciddi konulardan oyuna
bu şekilde dönmek,
Öyle ki ne bir tanrı göçsün,
Ne de az önce kraliyet altını ve moru içinde görünen
bir kahraman,
Düzeysiz konuşmasıyla karanlık meyhanelere,
Düzeysizlikten kaçarken, yakalamasın bulutları
ve boşluğu. 230
Tragedya küçümseyerek içi boş dizelerle gevezelik etmeyi,
Bayram günlerinde buyruk üzerine dans eden
bir ev sahibesi gibi,
Şımarık *satyros*'ların arasında olacaktır bir nebze utanarak.
Sevmeyeceğim süssüz, sık kullanılan isimleri ve fiilleri,
Satyros'ların yazarı olsam, ey Pisolar. 235

58 Yunancada "trajedi" (tragodia) sözcüğü "keçi" (tragos) ile "şarkı" (ode) sözcüklerinin birleşiminden oluşur. Ayrıca ilkin tragedya yarışmalarında kazanana ödül olarak keçi verildiği de anlatılır, Horatius burada bu anlatıya dikkat çekip sözcük oyunu yapıyor.

59 *Satyros* yarı insan yarı keçi görünümündeki şımarık ve kötücül enerjisiyle betimlenen kır tanrısı ya da cinidir.

nec sic enitar tragico differre colori,
ut nihil intersit Dauusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
an custos famulusque dei Silenus alumni.
240 ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quiuis
speret idem, sudet multum frustraue labore
ausus idem: tantum series iuncturaue pollet,
tantum de medio sumptis accedit honoris.
siluis deducti caueant, me iudice, Fauni
245 ne uelut innati triuiis ac paene forenses
aut nimium teneris iuuenentur uersibus umquam,
aut inmundi crepent ignominiosaue dicta.
offenduntur enim quibus est equus et pater et res,
nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emptor,
250 aequis accipiunt animis donantue corona.

Bu şekilde ayrılmaya çalışmayacağım Tragedya üslubundan,
Hiç fark etmez, ister konuşsun Davus,
İster konuşsun burnu temizlenmiş Simo'dan

*talentum*⁶⁰ alan Pythias,
İsterse konuşsun evlat tanrının bekçisi ve bakıcısı olan
Silenus.⁶¹

Bir şiir yaratmaya çalışacağım bildik bir unsurdan, 240
Öyle ki umut etsin her okuyan aynısını yapabileceğini,
terlesin çokça,

Zorlansın boş yere aynı işe girişince: Öylesine etkili ki
sözcüklerin dizilişi ve birliği,⁶²

Sık kullanılan sözcüklerle öyle onurlandırılır ki şiir!
Düşüncem o ki, dikkat etsinler de, ormandan getirilen
Faunus'lar,⁶³

Kavşaklarda doğup da neredeyse Forum'da yaşayan, 245
Gençler gibi davranmasın⁶⁴ aşırı nazik dizelerle
oynamasınlar,

Ya da yankılanmasın küfürlü ve utanmaz şakaları.
Nitekim kavrulmuş nohut ve kestane⁶⁵ alanlar
onaylasa bile,

Hakarete uğramış sayılır atı,⁶⁶ babası⁶⁷ ve malı olanlar,
Doğru bulmazlar bunu, donatmazlar taçla. 250

60 Tanesi 60 *mina* değerinde olan geniş bir gümüş para.

61 Davus, Pythias ve Simon komik köleler için kullanılan genel isimlerdir. Karş. Horatius, *Satirae* 1.10.40. Silenus ise satirik drama *satyros*'ların babası ve genç Dionysus'un koruyucusu olan bilge figürüdür. bkz. Rudd 190.

62 Sözcükler arasındaki düzen ve bağlılık kastediliyor.

63 Faunus özel bir figür olarak orman tanrısının, genel bir figür olaraksa *satyros*'ların adidir.

64 "Gençler gibi budalaca davranmasın," anlamında. bkz. Rudd 191.

65 Bunlar İtalya'da ucuza satın alınan atıştırma yiyecek örnekleridir.

66 Atlı sınıfına mensup olanlar.

67 Soylu bir aileden gelenler.

syllaba longa breui subiecta uocatur iambus,
pes citus; unde etiam trimetris accrescere iussit
nomen iambeis, cum senos redderet ictus
primus ad extremum similis sibi. non ita pridem
255 tardior ut paulo grauiorque ueniret ad aures,
spondeos stabilis in iura paterna recepit
commodus et patiens, non ut de sede secunda
cederet aut quarta socialiter. hic et in Acci
nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
260 in scaenam missos cum magno pondere uersus
aut operae celeris nimium curaue carentis
aut ignoratae premit artis crimine turpi.

non quiuis uidet immodulata poemata iudex,
et data Romanis uenia est indigna poetis.
265 idcircone uager scribamque licenter? an omnes
uisuiros peccata putem mea, tutus et intra
spem ueniae cautus? uitauit denique culpam,
non laudem merui. uos exemplaria Graeca
nocturna uersate manu, uersate diurna.

Dramada *iambus* ölçüsü

“Iambus” denir kısa bir hecenin ardındaki uzun bir heceye,
Hızlı ayak yani, bu yüzden buyurdu *iambus*’lara
“Trimetros”⁶⁸ adının da eklenmesini, başından sonuna
Birbirine benzeyen altı vuruş çıkarsa da. Çok geçmeden,
Kulaklara biraz daha pes ve ağır ulaşsın diye, 255
Kabul etti atalarının düzenindeki şaşmaz *spondeus*’ları,⁶⁹
Nazik ve hoşgörülü bir üslupla, ancak bırakmadan dostça,
İkinci ve dördüncü yerleri. Seyrek görülür bu,
Accius’un⁷⁰ soylu *trimetros*’larında; Ennius’un,
Büyük ağırbaşlılığıyla sahnelenmiş dizelerine 260
Damga vurur aşırı aceleyle tamamlanmışlığın,
özenden yoksunluğun,
Sanat cehaletinin rezil suçu.

Yunan drama örneklerini çalışma ihtiyacı

Her eleştirmen görmez ahenksiz dizeleri,
Hak etmedikleri bir hoşgörü gösterilmiştir Romalı şairlere.
Bu yüzden yazacak mıydım ben de başiboş
ve serbestçe, yoksa 265
Herkesin kusurlarımı göreceğini mi düşünecektim,
dikkatli ve sakınlı davranıp
Hoşgörü umarak? Sonunda kurtuldum işte eleştiriden,
Hak etmedim alkışı. Yunan örneklerini
Evirip çevirin geceleri, evirip çevirin gündüzleri

68 Altı ayaklı ölçüdür ama her bir *metrum*’da iki ayak içerir.

69 *Spondeus* iki uzun heceli sözcükten oluşan ölçüdür.

70 Lucius Accius (MÖ170-86) Romalı tragedya şairi ve edebiyat uzmanıdır.

- 270 at uestri proaui Plautinos et numeros et
laudauere sales: nimium patienter utrumque,
ne dicam stulte, mirati, si modo ego et uos
scimus inurbanum lepido seponere dicto
legitimumque sonum digitis callemus et aure.
- 275 ignotum tragicæ genus inuenisse camenæ
dicitur et plaustis uexisse poemata Thespis,
quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.
post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Aeschylus et modicis instrauit pulpita tignis
280 et docuit magnumque loqui nitique coturno.
successit uetus his comoedia, non sine multa
laude. sed in uitium libertas excidit et uim
dignam lege regi; lex est accepta chorusque
turpiter obticuit sublato iure nocendi.

Oysa övdü atalarınız⁷¹ Plautus'un ölçü ve nüktelerini, 270
 Aşırı katlanarak her ikisine de,
 Konuşmayayım budalaca ama hayran oldular işte,
 ben ve siz, bir şekilde
 Biliyorsak eğer köylü dilini latif dilden ayırmayı,
 Parmaklarla ya da kulakla hesaplayabiliyorsak
 yakalanması gereken tınıyı.

Yunan dramasının incelenmesi

Daha önce bilinmeyen bir tragedya türünü bulduğu söylenir
 Thespis'in,⁷² 275
 Birlikte yüzlerini boyayan oyuncuların hem okuyup
 hem oynadıkları şiirlerini
 Arabalarda taşıdıkları da.⁷³
 Ondan sonra uygun maske ve kostümü bulan Aeschylus⁷⁴
 Oturttu sahneyi ölçülü direkler üzerine,
 Öğretti tumturaklı bir üslupla konuşmayı ve *cothurnus* 280
 kullanmayı.⁷⁵
 Eski Komedyaya⁷⁶ izledi onları âdeta büyük bir övgüyle,
 Ancak özgürlük dönüşünce kusura
 Ve yasayla zaptedilmesi gereken bir baskıya: Bir yasa
 kabul edildi de,
 Utanarak sustu koro, kaybedince zarar verme hakkını.

-
- 71 Horatius burada Romalı izleyicileri değil, genel olarak edebiyat ve komedi yazarlarına ilişkin fikir beyan eden kişileri kasteder.
- 72 MÖ 534'te tragedya ödülü kazandığı anlatılan Thespis oyunun prologunu okuyan bir aktör kullanmış olan ilk yazardır. bkz. Rudd 103. Karş. Fairclough 472.
- 73 Thespis'in tragedya şiiri oynanırken oyuncular yüzlerini boyardı, araba kullanırdı.
- 74 Aeschylus (MÖ 525-456) tragedya eserlerinden sadece yedi tanesinin günümüze ulaştığı büyük Yunan şairi.
- 75 Tragedyanın oluşum seyri için bkz. Aristoteles, *Poetika*, 1448a; 1449a; 1449b1. Karş. Özbayoglu 56-57.
- 76 Yunan tiyatrosunda MÖ beşinci yüzyılda egemen olan komedi türü.

285 nil intemptatum nostri liquere poetae,
 nec minimum meruere decus uestigia Graeca
 ausi deserere et celebrare domestica facta,
 uel qui praetextas uel qui docuere togatas.
 nec uirtute foret clarisque potentius armis
290 quam lingua Latium, si non offenderet unum
 quemque poetarum limae labor et mora. uos, o
 Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
 multa dies et multa litura coercuit atque
 praeseptum deciens non castigauit ad unguem.

Roma draması: artıları ve eksileri

- Şairlerimiz bırakmadı denenmemiş tür, 285
Daha az hak etmezler övgüyü, Yunan izlerini
Terk etme cüretini gösterip de, yerel konuları işleyen,
Kâh *praetexta*'yı, kâh *togata*'yı sahneye koyanlar.⁷⁷
Lathium yiğitlikte ve savaşta, yazında olduğundan daha
üstün olamazdı,
Her bir şairi etkilememiş olsaydı, 290
Törpüyle çalışma⁷⁸ ve gecikmesi.
Siz, ey Pompilius soyu,⁷⁹ reddedin
Birçok günün ve birçok düzeltmenin ayıklamadığı,
Tırnak tam kesilene dek, on defa törpülemediği şiiri.

77 *Fabulae praetextae* Roma konulu tragedya oyunlarıdır, adını oyuncuların Roma giysisi olan toga praetexta giymesinden alır. Romalı vatandaşların konu edildiği komedilere de *togatae* denir. bkz. Fairclough 474.

78 “Törpüyle çalışma” olarak çevirdiğimiz “labor limae” “ince işçilik”, “titiz çalışma” anlamına gelen bir deyimdir.

79 Pompilius ile kastedilen Roma'nın ikinci kralı olan efsanevi Numa Pompilius'tur. Pompilius'un dört oğlu vardı, birinin adı Calpus'tu. Calpus aynı zamanda Pisoların dahil olduğu Calpurnia gens'inin atasıydı, dolayısıyla bu dizede Pisolara sesleniliyor.

*III. ŞAİR
HEDEFLERİ VE UĞRAŞI*

295 ingenium misera quia fortunatius arte
credit et excludit sanos Helicone poetas
Democritus, bona pars non unguēs ponere curat,
non barbā, secreta petit loca, balnea uitat.
nanciscetur enim pretium nomenque poetae,
300 si tribus Anticyris caput insanabile numquam
tonsoni Licino commiserit. o ego laeuus,
qui purgor bilem sub uerni temporis horam;
non alius faceret meliora poemata. uerum
nil tanti est. ergo fungar uice cotis, acutum
305 reddere quae ferrum ualet exsors ipsa secandi.
munus et officium nil scribens ipse docebo,
unde parentur opes, quid alat formetque poetam,
quid deceat, quid non, quo uirtus, quo ferat error.
scribendi recte sapere est et principium et fons.

Deli şair ve makul eleştiri

Doğuştan gelen yeteneğin sefil sanattan daha büyük 295
bir lütuf olduğuna inandığı,
Aklı yerinde olan şairleri Helikon'dan kovduğu için
Democritus,⁸⁰ şairlerin büyük bir bölümü meşgul olmaz
Tırnaklarını ve sakallarını kesmekle, ıssız yerleri seçip
kaçar hamamdan.
Nitekim şair saygınlığını ve unvanını elde edeceklerine
inanırlar,
Üç Antikyra'yla⁸¹ bile iyileşmeyecek olan kafalarını 300
Berber Licinus'a⁸² teslim etmediklerinde. Ah nasıl da aptalım,
Safrakesemi tedavi ettirmeye kalkıyorum bahar gelirken!
Kimse daha iyi şiirler yazamaz, hoş değmez ya.
O halde bileği taşının rolünü üstleneceğim,
Çeliği keskinleştiren, ama kendini kesmeyen. 305
Öğreteceğim şairin işini ve görevini,
hiç yazmayan biri olarak,
Araçların nereden alındığını, şairi neyin besleyip
biçimlendirdiğini,
Neyin yakışıp neyin yakışmadığını, becerinin ve hatanın
insanı nerelere sürüklediğini.
Doğru ahlak duyusudur yazmanın temeli ve kaynağı.

80 Atom öğretisiyle tanınan Abderalı Democritus (MÖ 5. yüzyıl ve 4. yüzyılın başı) şiir üzerine yazdığı bir kitabında tanrısal bir esinle esrik bir haldeyken yazmadıkça bir şairin iyi sayılamayacağı düşüncesini savunmuş ve burada olduğu gibi, "aklı yerinde olan şairleri" gerçek şair olarak görmemiştir. Bununla birlikte esin perilerinin Boeotia'daki Helikon Dağı'nda yaşadığı düşünüldükçe bu dağ şairler için esin kaynağı sayılmıştır.

81 Antikyra Korinthos Körfezi'ndeki Fokida'da bulunan bir kenttir, akıl hastalığının burada iyileştirilebildiğine inanılırdı. Horatius burada üç Antikyra'nın bile iyileştiremeyeceği insanlardan bahsediyor.

82 Augustus tarafından, Pompeius karşıtlığından ötürü Senator yapılan ünlü bir berber.

- 310 rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,
uerbaque prouisam rem non inuita sequentur.
qui didicit patriae quid debeat et quid amicis,
quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
315 partes in bellum missi ducis, ille profecto
reddere personae scit conuenientia cuique.
respicere exemplar uitae morumque iubebo
doctum imitatore et uiuas hinc ducere uoces.
interdum speciosa locis morataque recte
320 fabula nullius ueneris, sine pondere et arte,
ualdius oblectat populum meliusque moratur
quam uersus inopes rerum nugaeque canorae.

- Grais ingenium, Grais dedit ore rotundo
Musa loqui, praeter laudem nullius auaris.
325 Romani pueri longis rationibus assem
discunt in partes centum diducere. ‘dicat
filius Albini: si de quincunce remota est
uncia, quid superat? poteras dixisse.’ ‘triens.’ ‘eu.
rem poteris seruare tuam. redit uncia, quid fit?’

Sokratesçi yazılar⁸³ gösterebildi sana konuyu, 310
 Sözler de kendiliğinden izleyecek öngörülen konuyu.
 Vatan ve dostlarına neler borçlu olduğunu,
 Baba sevgisi nasıl olmalı, nasıl sevimli birader ve konuk,
 Ne olmalı seçilmişsin, ne olmalı hakimın yükümlülüğü,
 Nedir görevi savaşa yollanmış komutanın. Tüm bunları 315
 öğrenen şair
 Bilir bir karakteri ve ona yakışan nitelikleri betimlemeyi.
 Yaşam ve âdetlerden örnek bulmasını buyuracağım
 Usta bir taklitçiye ve buradan canlı sesler çıkarmasını.
 Bazen hiçbir çekiciliği olmayan, üslubu yavan
 Sıradan bir hikâye, ağırlığı ve sanatı olmasa da 320
 Daha çok eğlendirir seyircileri, daha iyi oyalar
 Yavan bir içerik ile saçma süslemelere sahip olandan.

Yunanlar şanı, Romalılar zenginliği hedefliyor.

Musa zekâ ve ince bir dille konuşma yeteneği verdi
 Yunanlara,
 Alkış dışında hiçbir şeyle doymayan Yunanlara.
 Romalı çocuklar öğrenir uzun hesaplamalarla, 325
 As'ı⁸⁴ yüz parçaya bölmeyi. "Söylesin
 Albinus'un oğlu, geriye ne kalır,
 Beş *uncia*'dan bir *uncia* çıkarılırsa? Çoktan cevap vermiş
 olmalıydın."
 "Üçte biri." "Aferin! Şimdi koruyabilirsin malını.

83 Sokrates'in ahlak anlayışını yansıtan Platon, Ksenophon, Panaetius gibi filozofların metinleri. bkz. Rudd 202.

84 Bir *libra*'ya ya da on iki *uncia*'ya denk düşen para birimi.

330 'semis.' an haec animos aerugo et cura peculi
cum semel imbuerit, speremus carmina fingi
posse linenda cedro et leui seruanda cupresso?

aut prodesse uolunt aut delectare poetae
aut simul et iucunda et idonea dicere uitae.
335 quidquid praecipies esto brevis, ut cito dicta
percipiant animi dociles teneantque fideles;
omne superuacuum pleno de pectore manat.
ficta uoluptatis causa sint proxima ueris,
ne quodcumque uelit poscat sibi fabula credi,
340 neu pransae Lamiae uiuum puerum extrahat aluo.
centuriae seniorum agitant expertia frugis,
celsi praetereunt austera poemata Ramnes;
omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
lectorem delectando pariterque monendo.
345 hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit
et longum noto scriptori prorogat aeuum.

Ya bir *uncia* eklenirse, ne olur?" "Yarısı." İşlerse ruhlara 330
Para hırısı ve arzusu, umut edebilir miyiz hiç
Sediryağıyla kutsanıp parlatılmış servide saklanacak
şiiirler yazılmasını?

Şair yararlı olmak, cezbetmek ya da ikisini birden ister.

Şair ya yararlı olmak ister ya cezbetmek,
Yahut da hem yaşama hoş gelen, hem de faydalı olanı
konuşmak aynı anda.
Ne öğreteceksen öğret, yeter ki kısa kes, 335
Öyle ki çabucak söyleneni kavrasın ve bir daha unutmasın
insanlar,
Hoşa gitmek isteyen kurmaca gerçeğe yakın olmalı
Öyle ki her anlattığına da inanılmasını talep etmesin hikâye,
Lamia karnından canlı çıkarmasın yuttuğu oğlanı.⁸⁵ 340
Yaşlılar Centuria'sı⁸⁶ eleştirir değersiz eserleri,
Yüce Ramnes⁸⁷ ise es geçer ciddi şiiirleri.
O ki faydayla zevki birleştirerek tüm oyları alır,
Okuyucuyu hem keyiflendirir, hem de uyarır.
Bu kitap para kazandırır *sosius*'lara,⁸⁸ aşar da denizleri 345
Daha da uzun kılar meşhur yazarının ömrünü.

85 Yunan mitolojisinde kendisini Zeus'tan kıskanan tanrıça Iuno tarafından çocukları öldürüldüğü için aklını yitiren Lamia başkalarının çocuklarını yutmaya başlamıştı.

86 Roma'nın krallarından olan Servius Tullius'un zenginlik ölçüsüne göre düzenlediği *comitia centuriata*'daki gruplardan biridir. bkz. Rudd 205-206; Özbayoglu 61.

87 Ramnes (ya da Ramnenses) en eski Roma toplumunu oluşturan üç boydan biridir. bkz. Rudd 206; Özbayoglu 61.

88 *Sosius*'lar Roma'daki kitaplarını denizaşırı eyaletlere de gönderebilen ünlü kitapçılarıdır. bkz. Özbayoglu 62.

sunt delicta tamen quibus ignouisse uelimus.
nam neque chorda sonum reddit quem uult manus et mens
[poscentique grauem persaepe remittit acutum]
nec semper feriet quodcumque minabitur arcus.
350 uerum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
offendar maculis, quas aut incuria fudit
aut humana parum cauit natura. quid ergo est?
ut scriptor si peccat idem librarius usque,
quamuis est monitus, uenia caret; et citharoedus
355 ridetur chorda qui semper oberrat eadem;
sic mihi qui multum cessat fit Choerilus ille,
quem bis terue bonum cum risu miror; et idem
indignor quandoque bonus dormitat Homerus;
360 uerum operi longo fas est obrepere somnum.

ut pictura, poesis: erit quae, si propius stes,
te capiat magis, et quaedam, si longius abstes;
haec amat obscurum, uolet haec sub luce uideri,
iudicis argutum quae non formidat acumen;
365 haec placuit semel, haec deciens repetita placebit.

Hoşgörü ve sınırları

Yine de kusurlar vardır affetmeye hazır olduğumuz,
Zira tel elin ve zihnin istediği sesi çıkarmaz da,
Çoğunlukla pes isteyene tiz ses verir,
Yay her seferinde vurmuyacak tehdit ettiğini. 350
Kuşkusuz şiirde birçok şey parlarken, saldırılacak bana
Özensizliğin ya da insan doğasının pek az önleyebildiği
Birkaç lekeden ötürü. O halde nedir durum?
Uyarıldığı halde hep aynı hatayı yapan kitap yazarı
Nasıl yoksunsa aften ve nasıl alay edilirse *chitara* çalgıcısıyla 355
Sürekli aynı tele bastığında,
Bana göre de çok yanlış yapan şair meşhur Choerilus⁸⁹
gibidir,
Hani iki üç tane iyi dize yazdığında gülererek alay ettiğim;
aynı şekilde
Ne zaman uyuklasa düşer gözümden iyi Homeros,
Oysa ne kadar da doğal, böyle uzun bir eserde uykuya 360
yenik düşmek.

Şiirler ve resimler

Bir resim gibidir şiir, kimisi vardır, ne kadar yakınında
durursan,
O kadar iyi yakalar seni; kimisi vardır, daha uzakta
dursan da yakalar.
Kimi şiir karanlığı sever, kimisi de ister aydınlıkta görülmeyi
Hiç korkmaz eleştiririnin acımasız yargısından.
Kimi şiir keyif verir bir defa, kimisi de keyif verir daima, 365
tekrarlansa da on defa.

89 Büyük İskender'in iyi bir maaşla yanına alarak Asya seferine götürdüğü İassoslu şair.

o maior iuuenum, quamuis et uoce paterna
fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
recte concedi. consultus iuris et actor
370 causarum mediocris abest uirtute disert
Messallae nec scit quantum Cascellius Aulus,
sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
non homines, non di, non concessere columnae.
ut gratas inter mensas symphonia discors
375 et crassum unguentum et Sardo cum melle papauer
offendunt, poterat duci quia cena sine istis,
sic animis natum inuentumque poema iuuandis,
si paulum summo decessit, uergit ad imum.
ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
380 indoctusque pilae disciue trochiue quiescit,
ne spissae risum tollant inpune coronae:
qui nescit uersus tamen audet fingere. quidni?
liber et ingenuus, praesertim census equestrem
summam nummorum, uitioque remotus ab omni.

Şairinki talepkâr bir uğraştır

Ey büyük delikanlı, babanın sözünü dinleyip
Doğruya yönelsen, akıllı yetişsen de
Şu söze kulak ver ve unutma asla: Sadece ortalama ve
katlanılabilir olanlar
Kabul edilir belli yerlere. Bir hukukçu ve ortalama bir
dava vekili
Yoksundur Mesalla'nın⁹⁰ konuşma erdeminden, 370
Bilmez Cascellius Aulus'un⁹¹ bildiği kadar,
Yine de kendince vardır değeri. Ortalama şairleri,
Ne insanlar, ne tanrılar, ne de sütunlar⁹² kabul eder.
Rahatsız eder tatlı yemek sofralarında akortsuz müzik
Ağır bir yağ kokusu ve Sardinia balına bulanmış 375
haşhaş tohumu,
Zira onlar olmadan da devam edebilir yemek.
Ruhu coştursun ve yararlı olsun diye doğmuş ve
bulunmuş şiir de,
Biraz düşmeyegörsün tepeden, boylayıverir dibi.
Oyun oynamayı bilmeyen, sakınır Campus'un
silahlarından,⁹³
Uzak durur top, çember ve disk oyununda beceriksiz olan 380
Haklı olarak gülmesin diye kalabalık halkalar.⁹⁴
Bilmeyen, yine de cesaret eder yazmaya, neden olmasın?
Özgür ve soyludur, ayrıca atlı sınıfındandır
Çokça parasıyla, uzaktır her kusurdan.

90 M. Valerius Messalla Corvinus (MÖ 64-MS 8) Philippi'de Brutus ve Cassius'un tarafında savaşmış, aynı zamanda edebiyat ve hitabetle de uğraşmış olan politik bir figürdü.

91 Cascellius Aulus (doğ. MÖ 104) bağımsızlığına düşkün olup makam peşinde koşmayan ve edebiyata ilgi duyan bir Romalı politikacıdır.

92 Sütunlar: Kitapçıların bulunduğu yerlerdeki, üzerine kitap tanıtlarının asıldığı sütunlar. Horatius'a göre ortalama şairlerin kitapları bu sütunlarda tanıtılmaya layık görülmez.

93 Campus Martius'ta bulunan silahlardan.

94 Kalabalık halkalar: Stadyumda halka oluşturan seyirciler.

385 tu nihil inuita dices faciesue Minerua:
id tibi iudicium est, ea mens. siquid tamen olim
scripseris, in Maeci descendat iudicis aures
et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
membranis intus positis; delere licebit,
390 quod non edideris, nescit uox missa reuerti.

siluestres homines sacer interpretisque deorum
caedibus et uictu foedo deterruit Orpheus,
dictus ob hoc lenire tigris rabidosque leones;
dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,
395 saxa mouere sono testudinis et prece blanda
ducere quo uellet. fuit haec sapientia quondam,
publica priuatis secernere, sacra profanis,
concubitu prohibere uago, dare iura maritis,
oppida moliri, leges incidere ligno.

Sen, hiçbir şey söylemeyecek veya yapmayacaksın 385
Minerva'nın⁹⁵ arzusuna ters düşecek,
Sendeki düşünce bu, zihniyet bu. Yazacaksan yine de bir gün,
Ulaştın eleştirmen Maecus'un,⁹⁶ babanın ve bizim
kulaklarımıza.

Dokuz yıl tutulsun parşömenin, üstü kapatılarak
Hakkın olacak yayımlamadığını ortadan kaldırmak.
Söz ağızdan bir kere çıktı mı, bilmez geri dönmeyi. 390

Şairinki soylu bir uğraştır

Ormanda yaşayan insanları uzaklaştırdı ölümlerden
ve vahşi yaşamdan,
Tanrıların yorumcusu olan kutsal Orpheus,⁹⁷
Bu yüzden anlatılmıştır kaplanları ve vahşi aslanları
evcilleştirdiği.

Anlatılmıştır Thebai kentinin kurucusu olan
Amphion'un da⁹⁸
Yatıştırıcı duasıyla taşları yerlerinden oynatıp 395
İsteddiği yere götürdüğü. Bir zamanlar bir bilgelikti,
Kamuya ait olanı şahsa ait olandan, kutsalı günahtan
ayırarak,
Başboş birleşmeyi yasaklamak, karıkocaya kurallar
koymak,
Kasabalar kurmak, tahta tabletlere yasalar kazımak.

95 Minerva bilgelik ve ilim tanrıçası olan Athena'nın Roma mitolojisindeki karşılığıdır.

96 Sp. Maecius Tarpa Pompeius tiyatrosunda sergilenecek oyunları seçmekle görevliydi, buradan oyun eleştirisi yaptığını da anlıyoruz. bkz. Rudd 213.

97 Orpheus Thracia Kralı Oeagrus ile esin perisi Calliope'nin oğludur. Apollon'un verdiği lirle esin perilerinin öğrettiği gibi şarkılar çalmasıyla bilinir ve gizli tapım ritüellerini başlatan figür olduğu da söylenir. Burada bir şair ve kâhin olarak sunulur. bkz. Rudd 214; Özbayoglu 64.

98 Antiope ile Zeus'un oğlu olan Amphion da Orpheus gibi ünlü bir müzisyendir. Kentin surları inşa edilirken müziğiyle taşları hareket ettirdiği söylenir. bkz. Rudd 214.

- 400 sic honor et nomen diuinis uatibus atque
 carminibus uenit. post hos insignis Homerus
 Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
 uersibus exacuit. dictae per carmina sortes,
 et uitae monstrata uia est, et gratia regum
405 Pieriis temptata modis, ludusque repertus
 et longorum operum finis; ne forte pudori
 sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo.
 natura fieret laudabile carmen an arte
 quaesitum est. ego nec studium sine diuite uena
410 nec rude quid possit uideo ingenium; alterius sic
 altera poscit opem res et coniurat amice.
 qui studet optatam cursu contingere metam
 multa tulit fecitque puer, sudauit et alsit,
 abstinuit uenere et uino; qui Pythia cantat
415 tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.

İşte böyle onur ve bir ad kazandı 400
İlahî şairler ve onların ilahileri. Onlardan sonra
Homeros ünlendi
Ve Tyrtaeus⁹⁹ eril ruhları sürükledi dizeleriyle
Mars savaşlarına; şiirlerle anlatıldı alinyazıları,
Gösterildi yaşam tarzı ve kralların lütfu beklendi
Pierides'in¹⁰⁰ ölçüleriyle; cümbüş bulundu 405
Uzun süren zahmetlerin ödülü olarak. Utanma sakın
Bakıp da lir ustası Musa'ya ve şarkıcı Apollon'a.¹⁰¹

Şairin sanatına becerisi eşlik etmelidir, bu da uzun ve
zahmetli bir eğitimi gerektirir

Sorulmuştur övgüye değer bir şiir doğadan mı
Yoksa beceriden mi kaynaklanır diye. Düşünmüyorum
var olabileceğini
Doğa kanalıyla zenginleşmemiş bir çalışmanın ya da
eğitimsiz bir dehanın. 410
Biri diğerinin desteğini ister ve dostça birleşir onunla.
Yarıştı belirlenen hedefe varmaya çabalayan,
Çok çaba sarfetmiş ve çalışmıştır çocukken, terlemiş ve
üşümüştür,
Uzak durmuştur Venus'ten ve şaraptan.¹⁰² Pythia
oyunlarında¹⁰³
Şarkısını çalan flütçü, öğrenmiş önce ve sonra korkmuş
öğretmeninden. 415

99 Tyrtaeus MÖ yedinci yüzyılda yaşamış Atinalı bir *elegia* şairidir.

100 Pieria Makedonya'daki Olympos Dağı yöresinde bulunan bir yerdir. Horatius burada esin perilerinin yaşadığı düşünülen bu yerdeki şiirlere atıfta bulunuyor.

101 Güneş tanrısı Apollon aynı zamanda lir çalardı.

102 Aşk tanrıçası Venus ile kastedilen kadın, şarap ile kastedilen sarhoşluktur.

103 Apollon'un yurdu olarak da bilinen Pythia'da her dört yılda bir oyunlar düzenlenirdi. bkz. Rudd 218.

nunc satis est dixisse 'ego mira poemata pango,
occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,
et quod non didici sane nescire fateri.'

ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
420 adsentatores iubet ad lucrum ire poeta
diues agris, diues positis in fenore nummis.
si uero est unctum qui recte ponere possit
et spondere leui pro paupere et eripere artis
litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
425 noscere mendacem uerumque beatus amicum.
tu seu donaris seu quid donare uoles cui,
nolito ad uersus tibi factos ducere plenum
laetitiae; clamabit enim 'pulchre, bene, recte',
palescet super his, etiam stillabit amicis
430 ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
ut qui conducti plorant in funere dicunt
et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
derisor uero plus laudatore mouetur.

Yeter şimdilik bu kadar konuşmak.

“Ben olağanüstü şiirler yazmak istiyorum,
Kaşıntı bassın sonuncuyu! Benim için utanç vericidir
geride kalmak,
Öğrenmediğim şeyi gerçekten bilmediğimi itiraf etmek.”

Şair açıksözlü eleştiriye ihtiyaç duyar

Kalabalığı mal mezarına çağırın bir çığırkan gibi,
Şair de kazanç için dalkavuklar sürüsünü davet eder 420
yanına

Toprak zenginiyse, faize çok para yatırmışsa,
Eğer usulünce kurabiliyorsa görkemli bir sofra,
Kefil olabiliyorsa kimsenin güvenmediği fakire
ve çekip çıkarabiliyorsa onu

Karamsar davalardan, şaşıracağım, eğer gerçek dostunu
Sahtesinden ayırabiliyorsa o mutlu adam. 425

Birine armağan verdiysen ya da vermeyi düşünürsen,
Zorlama onu yazdığın dizeleri dinlemeye, o hâlâ
sevinç doluyken

Şöyle bağıracaktır nitekim: “Ne güzel! Ne iyi! Ne doğru!”
Sarartacaktır dizelerini, damlatacaktır

Dost gözlerinden çiyi, dans edip vuracaktır ayağını yere. 430
Nasıl ki cenazede ağlaması için kiralananlar
Yürekten ağlayanlardan daha fazla şey söyler ve yaparsa,
Aynı şekilde alaycı da daha fazla etkiler övenden.

reges dicuntur multis urgere culillis
435 et torquere mero quem perspexisse laborent,
an sit amicitia dignus; si carmina condes,
numquam te fallent animi sub uulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, 'corrigere sodes
hoc' aiebat 'et hoc'; melius te posse negares,
440 bis terque expertum frustra, delere iubebat
et male tornatos incudi reddere uersus.
si defendere delictum quam uertere malles,
nullum ultra uerbum aut operam insumebat inanem,
quin sine riuali teque et tua solus amares.
445 uir bonus et prudens uersus reprehendet inertes,
culpabit duros, incomptis allinet atrum
transuerso calamo signum, ambitiosa recidet
ornamenta, parum claris lucem dare coget,
arguet ambigue dictum, mutanda notabit:
450 fiet Aristarchus, non dicet 'cur ego amicum
offendam in nugis?' hae nugae seria ducent
in mala derisum semel exceptumque sinistre.

Kralların birçok kadehle zorlayıp
Şarapla baskı yaptığı söylenir, dostluğa değer olup
olmadığını 435

Anlamaya çalıştıkları kişiye. Şiirler yazacaksan,
Asla aldatmasın seni, tilki postuna bürünmüş duygular.
Yüksek sesle okusan Quintilius'a,¹⁰⁴ "Şunu düzelt, istersen,"
Derdi, "şunu da tabii." İki üç başarısız denemeden sonra,
Beceremediğini söylersen, ortadan kaldırmanı emrederdi 440
sana,

Şekilsiz dizelerini tornaya teslim edebileceğini.
Değiştirmektense, hatanı savunmayı tercih edersen,
Tek kelime dahi etmezdi, uğraşmazdı artık o boş eserle,
Rakipsizce sırf kendini ve kendi eserini sevmeyesin diye.
İyi ve sağduyulu insan tenkit edecek sanattan yoksun 445
dizeleri,

Suçlayacak kaskatı dizeleri, üzerlerine siyah bir çizgi
çekecek kalemiyle
Kırpacak gösteriş budalası süslemeleri
Seni parlatmaya zorlayacak sönük dizeleri
Muğlak söze kusur bulacak, değişmesi gerekeni göstererek
Bir tür Aristarchus¹⁰⁵ olacak, şöyle demeyecek ama: 450
"Niçin saldırayım dostuma
Bu saçma şeyler için?" Başına bela olacak bu saçmalıklar
zaten
Bir kere alay konusu olunca, kötü karşılanınca dostun.

104 Porphyrius'a göre Cremonalı Quintilius Varus, başka bir ihtimale göre yine Cremonalı P. Alfenus Varus'tur. Kim olursa olsun dürüst ve yeri geldiğinde acımasız eleştirilerin sahibi bir dost olarak sunuluyor. Detaylı inceleme için bkz. Rudd 222; Özbayoğlu 68.

105 Semotrakeli (Semadirekli) Aristarchus (MÖ 216-145) İskenderiye'deki kütüphanenin de başkanlığını yapmış, farklı edebî türlerde birçok eser kaleme almıştı.

ut mala quem scabies aut morbus regius urget
455 aut fanaticus error et iracunda Diana,
uesanum tetigisse timent fugiuntque poetam
qui sapiunt; agitant pueri incautique sequuntur.
hic, dum sublimis uersus ructatur et errat,
si ueluti merulis intentus decedit auceps
460 in puteum foueamue, licet 'succurrite' longum
clamet 'io ciues', non sit qui tollere curet.
si curet quis opem ferre et demittere funem,
'qui scis an prudens huc se deiecerit atque
seruari nolit?' dicam, Siculique poetae
465 narrabo interitum. deus immortalis haberi
dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
insiluit. sit ius liceatque perire poetis;
inuitum qui seruat idem facit occidenti.
nec semel hoc fecit, nec si retractus erit iam
470 fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
nec satis apparet cur uersus factitet, utrum
minxerit in patrios cineres, an triste bidental
mouerit, incestus: certe furit, ac uelut ursus,
obiectos caueae ualuit si frangere clatros,
indoctum doctumque fugat recitator acerbus;

Deli şairin betimi

Akliselim insanlar dokunmaya korkup 455
Kaçarlar delirmiş şairden, lanet bir uyuz, kral hastalığı¹⁰⁶
Yahut delice bir koşuşturma ve öfkeli Diana
nasıl rahatsız ederse onları, öyle.
Çocuklar koşturur etrafında, sakinimsiz olanlar da
peşinden gider.
Gururlu şair başıboş dolaşırken püskürterek dizelerini,
Düşerse karatavukların peşindeki bir kuşçu gibi
Bir kuyuya ya da çukura, “Yardım edin, ey yurttaşlarım!” 460
Diye bağırırsa uzun uzun, kimse onu çıkarmaya gitmeyecek.
Biri el uzatmaya niyetlenip ip sarkıtmak isterse,
“Kim bilir oraya kendini bilerek atıp atmadığını,
Ve kurtarılmak isteyip istemediğini?” diye soracağım.
Sicilyalı şairin sonunu anlatacağım: Ölümsüz bir tanrı
muamelesi 465
Görmek isteyince Empedocles, atlamıştı soğuk bedeniyle
Yanan Etna’ya.¹⁰⁷
İzin verilsin şairlere, kendi kendilerini yok etme hakları ve
yetkileri olsun.
Ölmeye çalışana zorla engel olmak, onu öldürmekten farksız.
İlk defa denemedi bunu, kurtarılsa bile
İnsan olmayacak artık ve vazgeçmeyecek ünlü olarak
ölme arzusundan. 470
Yeterince açık değildir niçin dize taciri olmak istediği,
Babasının küllerini mi suladı acaba, yoksa rahatsız mı etti

106 Pahalı bir tedavi gerektirdiği için krallarla ilişkilendirilen sarılık kastedilmektedir. bkz. Celsus, *De Medicina* 3.24; Özbayoğlu 69.

107 Sicilyalı bir aristokrat olan Empedocles (MÖ 493-433) Presokratik felsefenin en önemli temsilcilerinden biridir. Buradaki Empedocles’in soğuk bedeniyle Etna’ya atladığı yönündeki anlatı filozofun elementlerin birbiriyle uyumunu savunduğu kuramına gönderme olabilir. bkz. Rudd 226-227.

Çarpılmış toprağı imansızca?¹⁰⁸ Kuşkusuz çıldırır,

475

quem uero arripuit, tenet occiditque legendo,
non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

108 Yıldırım düşen toprak kastediliyor, böyle bir yerde kuzu kurban edilir, yıldırımın çarptığı her şey gömülür ve oraya insanlar yaklaşılmazdı. bkz. Özbayoğlu 79.

Zira birini yakalayacak olsa, sıkıca tutar, 475
öldürene dek okur ona
Kana doymadıkça deriyi bırakmayan bir sülük gibi.

Horatius (MÖ 65-8): Taşralı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi, ama babasının gayretleriyle önce Roma'da sonra da Atina'da felsefe ve edebiyat eğitimi aldı. Brutus'un ordusuna katıldı, Philippi Savaşı'ndan dönüşünde varını yoğunu kaybetti. Vergilius aracılığıyla Maecenas ile tanıştı, Augustus'un dostu oldu. Kültürü, zekâsı ve inceliğiyle seçkin çevrelerde kabul gördü, Latin şiirine ve eleştirisine büyük katkılarda bulundu. Edebî sadeliği, ciddiyeti ve mükemmellik arayışı, başta Rönesans hümanistlerinin gözündə, onu bir ustaya dönüştürdü. Eserleri Satirae [Yergiler], Carmina [Şiirler], Epodes [Kısa Lirik Şiirler] ve Epistulae [Mektuplar] olarak dört kısımda incelenir. "Pisoları Mektup" ya da iyi bilinen ismiyle Ars Poetica Aristoteles'in Poetika'da dile getirdiği ilke ve görüşlerin sade ve incelikli bir tasdiki, Platon ve Aristoteles ile başlayan şiir ve drama tartışmalarının devamıdır.

C. Cengiz Çevik (1983): İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Antik Roma'nın klasik Latincesi, Roma kültürü ve tarihi konularında çalışmalarını sürdürüyor. Ortaçağ ve Yeniçağ felsefecilerinden yeni Latince fragmanlar çeviriyor. Francis Bacon'ın Sermones Fideles Sive Interiora Rerum ve De Sapientia Veterum adlı eserlerinin çevirileri üzerinde çalışıyor. Göksel Kürelerin Devinimleri Üzerine ilk kez latince aslından eksiksiz olarak çevrildi.

KDV dahil fiyatı
10 TL